

Asia: VN/22377/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausunnon kohteena olevan yleisestä asumistuesta annetun lain ja samaan aikaan toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:ään esitettyjen muutosten yhteisvaikutus asumismenojen huomioimiseen sosiaaliturvaa koskevassa sääntelyssä on huomattava yksittäisen tuensaajan näkökulmasta. Takuusäätiö kokee, ettei ehdotusten yhteisvaikutusten kokonaisarvioinnin puuttuessa ole mahdollista saada selkeää kuvaa siitä, miten vaikutukset kohdentuvat pienituloisiin yksinasuviin, yksinhuoltajiin ja lapsiperheisiin. Selvää on, että nyt suunnitteilla olevat leikkaukset kohdistuvat paljolti samoihin ihmisiin ja että ne toteutetaan erittäin nopealla aikataululla.

Takuusäätiön huolena on, että useat samanaikaisesti sosiaaliturvaan tehtävät leikkaukset lisäävät tuensaajien ja perheiden syrjäytymistä ja mielenterveysongelmia. Inhimillisen kärsimyksen lisäksi ne voivat aiheuttaa pitkäaikaisia seurauksia, jotka lisäävät yhteiskunnalle koituvia kustannuksia.

Takuusäätiön palveluihin hakeutuu vuosittain yhteensä noin 10 000 toimeentulo- ja velkavaikkeuksien kanssa kamppailevaa ihmistä. Monen taloustilanne on kiristynyt entisestään hintojen, korkojen ja asumiskustannusten nousun takia. Toimeentulovaikeudet johtavat herkästi mm. ylivelkaantumiseen, millä on moniulotteisia haitallisia seurauksia niin henkilölle itselleen kuin hänen perheelleen ja yhteiskunnalle.

Takuusäätiö näkee, ettei asumistukea tule lakkauttaa omistusasunnossa asujilta (7 ja 9 §). Tämänhetkiset vuokra- ja asuntomarkkinat on otettava sääntelyssä huomioon. Omistusasuminen voi olla vuokralla asumista edullisempaa, jolloin vuokralle muuttaminen lisää asumistuen tarvetta. Kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja on niukasti tarjolla. Omistusasunnon myyminen kiireessä ja tässä markkinatilanteessa voi johtaa siihen, että siitä jää velkaa. Ottaen huomioon, että esityksen mukaan vajaa 4 prosenttia asumistukea saavista kotitalouksista asuu omistusasunnossa, leikkauksen säästövaikutus lienee minimaalinen mahdollisiin lisäkustannuksiin ja muihin inhimillisiin haittoihin verrattuna.

Asumistuen tason (8 §) leikkaaminen, asetetut enimmäisasumismenorajat sekä Helsingin yhdistäminen samaan kuntaryhmään muiden pääkaupunkiseudun kaupunkien kanssa (10 §) ja perusomavastuusuuden tuloharkinnan kiristäminen (16 §) lisäävät Takuusäätiön näkemyksen

mukaan pienituloisten ahdinkoa ja tarvetta paikata talouttaan toimeentulotuella. Osa turvautuu myös velkaraahan, mikä lisää ylivelkaantumisen riskiä ja sen negatiivisia vaikutuksia. Asumistuen leikkaukset kohdistuvat samoihin haavoittuvassa asemassa oleviin kuin muutkin suunnitellut leikkaukset. Asumismenot ovat monessa kaupungissa jo nykyisellään asetettuja enimmäisasumismenoja suuremmat eikä edullisempia asuntoja ole kaikkialla tarjolla.

Asumistuki turvaa asumisen ja vähentää häättöjen ja asunnottomuuden riskiä. Jotta nämä ongelmat eivät kasva, on varmistettava, että valtakunnallisesti on tarjolla asumisneuvontaa, jonka tavoitteena on em. riskitekijöiden ennaltaehkäiseminen. Suunnitellut leikkaukset pienentävät tuensaajan ja perheiden kulutukseen käytettävissä olevaa rahaa, millä on myös laajempaa vaikutusta työllisyyteen ja talouteen. Kokonaisvaikutuksissa esitettyjen laskelmien mukaan asumistuki pienentää tuensaajien etuuksia keskimäärin yli 100 euroa. Se on suuri summa monelle valmiiksi heikossa ja haavoittuvassa asemassa olevalle kotitaloudelle.

Ansiotulovähennyksestä luopuminen (13 §) poistaa kannusteen ottaa vastaan lyhytaikaista tai osa-aikatyötä pienillä tarjolla olevilla työntunneilla eikä sellaisenaan lisää kokoaikatyön tarjontaa. Tietyissä elämäntilanteissa voi osa-aikatyö olla ainoa vaihtoehto pysyä työelämässä. Ansiotulovähennyksen poistaminen vaikuttaa suuresti erityisesti nuorten, naisten ja vammaisten henkilöiden työllistymismahdollisuuksiin ja toimeentuloon.

Takuusäätiön velkajärjestelyyn hakeutuvilla, kuten monella työssäkävällä yleisemminkin, itsensä elättäminen ja maksukyky perustuvat pieniin tulovirtoihin, joista asumistuki on yksi. Kun tässä ajassa pienet ja sirpaleiset tulot ovat monen arkipäivää, asumistuki varmistaa osaltaan maksukykyä ja vahvistaa mahdollisuutta selviytyä itsenäisesti.

Huoli kohdistuu moneen valmiiksi heikossa asemassa olevan tuensaajan toimeentuloon jatkossa. Yhtenä ryhmänä voisi nostaa esille opiskelijat. Pitkään on uutisoitu, että Suomi tarvitsee lisää koulutettuja. Samaan aikaan uutisoidaan nuorten uupumuksesta ja mielenterveyshaasteista. Opiskelijoita kannustetaan valmistumaan nopeasti ja siirtymään työuralle. Nyt kuitenkin opiskelijoiden toimeentulosta leikataan monessa kohdin, mikä tarkoittaa, että entistä useampi joutuu käymään töissä opintojen ohella tullakseen toimeen ja pystyäkseen maksamaan arkimenonsa ja asumiskustannuksensa. Näillä heikennyksillä on vaikutusta sekä opintojen kestoon että opiskelijoiden jaksamiseen ja hyvinvointiin. Nuorissa on tulevaisuus, joten heidän osaltaan on erityisen tärkeää arvioida leikkausten kokonaisvaikutukset.

Takuusäätiö pitää tärkeänä, että työllisyys-, toimeentuloturva- ja sosiaalipolitiikkaan liittyvien säädösmuutosten yhteydessä otetaan huomioon aina myös niiden ilmasto- ja ympäristövaikutukset. Tämä edellyttää säädösmuutosten hyväksyttävyyden ja oikeudenmukaisuuden moniulotteista arviointia. Kaikille kotitalouksille tulee turvata kohtuulliset mahdollisuudet tehdä taloudellisesti ja ekologisesti kestäviä arjen valintoja (asuminen, liikkuminen, ruoka ja muu kulutus).

Backman-Grönqvist Minna
Takuusäätiö sr.

